

schopnosť nezastarávať. Uvádí, že klasifikácia okazionalizmu je stále otvorená. Rozlišuje okazionalizmy lexikálne, fonetické, sémantické, slovotvorné, gramatické, frazeologické a okazionalní slovní spojení.

Poslední kapitola *Neologizmy a jazyková kultura* pojednává o příznakových lexémech z pohledu jejich funkční a normativní příznakovosti. Vymezuje čtyři typy příznakovosti – stylistický, axiologický, (ne)normativní a sémantický. Autorka se domnívá, že hodnocení jazykových prostředků je úzce spojeno s teorií a praxí jazykové kultury, je jedním z projevů vnitřní dynamiky jazykového systému a jednoznačně poukazuje na společenskou podmíněnost jazyka.

Závěrem autorka konstatuje, že ruská neologie konce 20. a začátku 21. století potvrzuje obě vývojové tendence v rozšiřování slovní zásoby – tendenci k demokratizaci a také k internacionalizaci lexikální zásoby.

Celá publikace imponuje uceleností a hloubkou pohledu, což dokládá i rozsáhlý seznam bibliografie. Je psána vědeckým, a přesto čtenářsky srozumitelným jazykem. Lze ji proto vřele doporučit nejen studentům či doktorandům, ale všem zájemcům o ruskou, českou a slovenskou neologii. Kromě toho je třeba vyzvednout, že autorka pečlivým a systematickým rozбором neologizmů přesvědčivě prokázala, že jde o lexikální jednotky, které mají v jazyce své pevné a nezastupitelné místo. Problematiku neologizmů uchopila jak z hlediska principu výstavby, což je základní princip deskriptivní lingvistiky, tak z hlediska principu fungování, což je základní princip lingvistiky preskriptivní.

Při studování knihy čtenáře jistě mimo jiné zaujmou i ortografické varianty neologizmů. Jejich přehled a také rejstřík analyzovaných neologizmů autorka uvádí v přílohách na konci publikace. Jednou z předností práce je nepochybně výstižný popis problematiky vzniku a používání nových slov, kdy jsou zmiňována nejdůležitější jména nejen ruských a slovenských lingvistů. Všechny získané poznatky, které jsou demonstrovány na početných příkladech, je určitě možné využít také v praxi a při výuce.

Monografie Margaréty Hřčkové představuje významný přínos nejen pro účely teoretické, ale i praktické. Publikace obohacuje současnou lingvistickou produkci věnující se problematice neologie a může být dalším zdrojem poučení a inspirace pro ty, kteří se otázkami inovačních tendencí v současných slovanských jazycích zabývají.

Romana Szlauerová

Preklad v sociokultúrnych dimenziách

Preklad a kultúra 3. Ed. M. Kusá, E. Gromová. SAP – Slovak Academic Press – Ústav svetovej literatúry SAV. Bratislava 2011. 176 s. ISBN 978-80-8095-055-2.

Zborník *Preklad a kultúra 3* je publikačným výstupom spoločného vedeckého (trojročného 2011–2014) projektu VEGA č. 2/0169/11 *Preklad ako súčasť dejín kultúrneho priestoru* a sú v ňom publikované vystúpenia z vedeckého seminára *Preklad a kultúra 3*, ktorý usporiadal Ústav svetovej literatúry SAV v Bratislave v spolupráci s Katedrou translatológie FF UKF v Nitre.

V súlade s editorkami zborníka M. Kusou a E. Gromovou vnímame túto publikáciu ako kolektívnu monografiu, vymedzenú tromi tematickými okruhmi.

Prvým tematickým okruhom je problematika statusu prekladu, transformácie jeho podôb a vedeckých reflexií v čase. E. Gromová a D. Müglóvá vo svojej štúdií *Interdisciplinarita a jej prínos do výskumu translačných činností* venujú pozornosť transformácii translatologického výskumu, ktorý sa presúva od výskumu tlmočenia len ako inej realizovanej formy prekladu ku štúdiu prekladu a tlmočenia ako samostatných translačných činností s vlastným predmetom translatologického výskumu. Zároveň rozpracúvajú otázku izolovanosti vedeckého poznania a vedných odborov, ktorá sa v súčasnej vede pomaly stiera vďaka inter- i transdisciplinárnemu rozšíreniu poznania jednotlivých vedných odborov.

J. Vilikovský vo svojom príspevku *Alúzia v preklade* hovorí o alúzii ako o špecifickom prekladateľskom probléme, keďže alúzie sú stavané na čitateľovej znalosti odkazovaného textu, resp. skutočnosti. Alúziu, citáty a medzitextové nadväzovanie približuje cez definície viacerých autorov, venuje sa úlohe alúzie v literárnom texte, ako aj postupom a problémom, ktoré sa vyskytujú pri jej preklade.

Ďalším príspevkom v tomto tematickom okruhu je článok B. Suwarovej *Preklad ako „povinnosť“*, v ktorom sa autorka pýta „za akých predpokladov a v akých kontextoch má význam uvažovať o preklade z povinnosti voči bilaterálnym – keď sa v globalizovanom svete dostáva veľkej pozornosti už ani nie multikultúrnym, ale transkultúrnym vzťahom“ (s. 29) a zároveň na túto otázku odpovedá v rámci prekladu poľskej literatúry do slovenčiny.

L. Franek v štúdií *Porovnávacía literatúra v praxi umeleckého prekladu* vychádza v úvode z poznatkov španielskeho komparatistu Claudia Guilléna a slovenského zástupcu tohto odboru Dionýza Ďurišina. Zamýšľa sa nad postavením literárnej komparatistiky v porovnaní s tradičným prístupom k literatúre. Venuje sa cieľom a metódam komparatistického výskumu v rámci jej výučby.

Textová mikronika a translatologika A. Červeňáka († 2012) prináša prehľad spektra prístupov z minulosti i prítomnosti translatologickej vedy (so zameraním na umelecký text) v zhode s jemu vlastnou esteticko-antropologickou koncepciou literatúry a stavia ich oproti sociálnemu vedomiu danej doby. Posledným z príspevkov, ktorý sa venuje statusu prekladu a jeho transformáciám je *Preklad medzi jazykom a kultúrou* L. Vajdovej.

Druhý okruh prác tematicky spájajú interdisciplinárne úsilia v translatologickom výskume so zameraním na sociokultúrne aspekty prekladu a tlmočenia. Otázkam spoločenských zmien, ktoré sa následne prejavujú aj v translatológii sa venuje J. Rakšányiová v príspevku *Renesančné pohľady na translatológiu 20. storočia*. Humanistický výskum fenoménu akým je preklad si neustále vyžaduje nové prístupy. Autorka v krátkosti mapuje vývoj od renesančných prístupov až po teóriu skoposu a zohľadňuje i interdisciplinárne hľadisko prekladu. Preklad vždy funguje ako súčasť spoločensko-kultúrneho prostredia, a preto musí prekladateľ prihliadať na lokalizáciu prekladu a tzv. corporate identity.

Pragmatickej stránke prekladu a riešeniu jeho konkrétnych problémov sa venuje A. Keníž. Odpovedá na otázku, ktorú obsiahol v názve svojho príspevku *Sú termíny skutočne najväčším kameňom úrazu pri preklade odborného textu?* Autor zdôrazňuje, že pri preklade odborných textov nesmieme podceňovať ani preklad neutrálnej zložky lexikálnej roviny rovnako vo východiskovom, ako aj v cieľovom texte. Teoretické východiská dokladá tiež niekoľkými príkladmi spolu s ich stručnou interpretáciou.

Problematike prekladu inštitucionálno-právnych textov, ktorá súvisí so začlenením sa SR do európskeho spoločenstva sa vo svojom príspevku *Na margo prekladu (nielen) inštitucionálnych textov* venuje E. Dekanová. Akcentuje skutočnosť, že práve tento typ textov

patrí v ostatnom období v európskom kultúrnom priestore k najčastejšie prekladaným, a teda aj reflektovaným. Keďže sa zameriava na preklad v rusko-slovenských reláciách, sú pre ňu relevantné politicko-právne a administratívno-právne texty Rady Európy a OSN. Autorka na základe vlastných pedagogických skúseností prezentuje translačné postupy ich prekladu.

Do tejto časti môžeme zaradiť aj príspevky V. Biloveského *Translatologické podnety doby*, J. Jankoviča *Pragmatika prekladu*, O. Kovačičovej *K otázke blízkosti/vzdialenosti kultúr v preklade ľudovej rozprávky* a K. Lepilovej *Multimediální řeč kultury v labyrintu světa dětí*.

K poslednému tematickému okruhu môžeme zaradiť príspevky M. Kučerковой, M. Vanča a T. Kuprinovej, ktoré sa venujú inštitucionálnym javom a faktorom a kolektívnym identitám so zameraním na preklad a tlmočenie.

Zborník *Preklad a kultúra 3* signifikantne uzatvára štúdiá M. Kusej, ktorá je analytickým pohľadom na *Cenu Jána Hollého za umelecký preklad* ako inštitúcie slovenského kultúrneho priestoru. Autorka si uvedomuje isté medzikultúrne napätie, ale pozitívne vníma „tendenciu zachovávať druhovú proporčnosť a významnú jazykovú diferenciaciu preložených, a teda i hodnotených textov“ (s. 173). Čiže „prozaická anglofonizácia“ prekladovej produkcie v slovenskom kultúrnom prostredí nehrozí.

Na záver opätovne v súlade s editorkami zborníka konštatujeme, že príspevky v zborníku „vytvorili mozaiku vzájomného pôsobenia dvoch skúmaných fenoménov – totiž prekladu a kultúry – v rozličných podobách, na rozličných rovinách a v rozličných kultúrnych priestoroch“ (s. 11).

Daniela Timárová